

פרק יד והנה מדת הבינוני היא מדת כל אדם
ואחריה כל אדם ימשוך שכל
אדם יכול להיות בינוני בכל עת ובכל שעה כי הבינוני
אינו מואם ברע שזהו דבר המסור ללב ולא כל העתים
שכ"א יכול להיות בינוני
(ע"ל פ"א בהערה). דבר
המסור ללב (ל' הש"ס
קדושין לב: ב"מ נח:).

מ"מ, הגהות והערות קצרות – עם פענוחים
 שכל אדם יכול להיות בינוני: עיין לעיל
 פ"א בהערה ד"ה אינו במעלת ומדרגת צדיק!
 דבר המסור ללב: לשון הש"ס – קדושין
 לב, ב. ב"מ נח, ב.

(1) נדפס לעיל ע' יז-כז.

לקוטי פירושים
מדת הבינוני היא מדת כל אדם ואחרי כל
אדם ימשוך: כלומר, למדה זו שייך וזה מצב כל אדם,
 ואח"כ מוסיף שזוהו צ"ל עבודת כל אדם, להמשך אחרי
 מדה זו.

(תניא בצירוף ח"ו וכו' ע' רג)

מדת כל אדם כו': "מדת" – מורה על מדידה
 והגבלה, כי, ענין המדה ("מדת") שייך לומר רק כשישנו גדר מדידה והגבלה.
 וזהו שמדת הבינוני היא מדת כל אדם – שגם מצד מדידה והגבלה הנה בחי' הבינוני היא לפי-ערך
 ומדידת כל אדם, כולל זה שהוא בבחי' "עבד" ש"בהפקירא נחא ליי"¹, כי, יהי מי שיהי מישאל (כל אדם)
 הוא בכלל "אתם קרויין אדם"² ע"ש אדמה לעליון³, ומה ש"בהפקירא נחא ליי" זהו רק בחיצוניות, אבל
 מצד פנימיותו, שהוא "חלק אלקה ממעל ממש"⁴, "רוצה הוא לעשות כל המצות כו'" (כפס"ד הרמב"ם⁵).

(סה"ט מלוקט ח"א ע' טט)

כל אדם כו' כל אדם: יש לומר שבכפל הלשון "כל אדם" מדגיש עוד יותר⁶ איך שזהו מדתו ולזה
 ימשוך כל א' מישאל יהי מי שיהי.

(שם הערה 38)

כל אדם: יש לומר, שבלשון "כל אדם" נכללים גם צדיקים, כי, "אפילו צדיק גמור שלבו חלל בקרבו
 ומואס ברע, עכ"ז באותו רע שאלמלא התורה לא היו רעות כלל, כבשר בחלב ושעטנו כו', אל יאמר אי
 אפשרי אלא אפשרי, וא"כ נחא ליי הרע הזה, אלא מה אעשה שאביו שבשמים גזר עליו"⁷, ולכן שייך גם אצלו
 בחי' לאכפייא לסט"א – עבודת הבינוני.

(סה"ט תשי"ז ח"א ע' 278 הערה 77. וראה גם שם ע' 295 הערה 84)

ואחרי כל אדם ימשוך: בתיבת "ימשוך" – ב' פירושים: ציווי, וגם הבטחה לעתיד⁸, היינו, ש"כל
 אדם", יהי מי שיהי, כיון שמצד פנימיותו (נשמתו) מדת הבינוני היא מדתו⁹, בודאי תבוא הפנימיות שלו
 בפועל, כי בודאי (שגם אם צריך לעשות תשובה¹⁰) סופו לעשות תשובה, וכהבטחה¹¹ כי לא ידח ממנו נדח¹².
 ויש לומר, שזה מרומז גם ב"כל אדם ימשוך" – שהאדם (מצד נשמתו) נמשך להיות בינוני, ועי"ז
 "ימשוך" להיות כן בפועל.

(סה"ט ה"ל)

כל אדם יכול להיות בינוני בכל עת ובכל שעה: "כל אדם", כולל זה שעבר עבירה, "יכול להיות
 בינוני", ש"לא עבר עבירה מימיו" (לא רק עכשיו, אלא גם) כפשוטו – ע"י שלימות התשובה שנעקר עונו
 מתחתו¹³. וכיון שתשובה היא בשעתא חדא וברגעא חדא¹⁴, לכן יכול כל אדם להיות בינוני "בכל עת ובכל
 שעה".

(סה"ט מלוקט ח"א ע' נ"ז והערה 25)

(1) גיטין יג, א. (2) יבמות סא, א. (3) של"ה כ, ב. רסח, ב. שא, ב. ובכ"מ. (4) תניא רפ"ב. (5) הל' גירושין ספ"ב. (6) ראה
 יומא נא, ב ("שנת . . לעכב"). (7) דרמ"צ פד, ב. (8) ע"ד ב' הפירושים בתיבת "ואהבת" (תו"א תשא פו, ג. ובכ"מ). (9) כנ"ל
 הערה ד"ה מדת כל אדם. (10) ואין זה סתירה למ"ש לעיל (רפ"ב) דהבינוני "לא עבר עבירה מימיו" – שהפירוש הוא שנכשו
 (לאחרי שעה תשובה) הוא במצב ש"לא עבר עבירה מימיו", שלא נשאר רושם כלל מהעבירה שעשה (ראה גם "לקוטי פירושים"
 רפ"ב (לעיל ע' פת-ט)). (11) ע"פ ש"ב יד, יד. (12) תניא ספלי"ט. וראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ס"ג. (13) ראה "לקוטי פירושים"
 שם. (14) ח"א קסט, סע"א ואילך.

סומוע"ט (ל' תילים לד' טו'). **באמרו ללבו** (עייג"כ מפכ"ד ואילך). **להיות רשע אפי' ש"א** (ע"ד ל' משנה עדיות ה' ו'). **כדכתיב** (ישעי' נט' ב': עונותיכם היו מבדילים וגו'. וכ"ה אגה"ת פ"ה). **שנק' (תילים ה' יב'). ואפי' קשב"ק וכו' (ע"ל פי"ח יט').**

שוות אלא סור מרע ועשה טוב דהיינו בפועל ממש במעשה דבור ומחשבה שבהם הבחירה והיכולת והרשות נתונה לכל אדם לעשות ולדבר ולהשוב גם מה שהוא נגד תאות לבו והפכה ממש כי גם בשעה שהלב חומד ומתאוה איוו תאוה גשמית בהיתר או באיסור ח"ו יכול להתגבר ולהסיה דעתו ממנה לגמרי באמרו ללבו אינני רוצה להיות רשע אפי' שעה אחת כי אינני רוצה להיות מובדל ונפרד ח"ו מה' אחד בשום אופן כדכתיב עונותיכם היו מבדילים וגו' רק אני רוצה לדבקה בו נפשי רוחי ונשמתי בהתלבשן בשלשה לבושו ית' שהם מעשה דבור ומחשבה בה' ותורתו ומצותיו מאהבה מסותרת שבלבי לה' כמו בלב כללו' ישראל שנקראו אוהבי שמך ואפי' קל שבקלים יכול למסור נפשו על קדושת ה' ולא נופל אנכי ממנו בודאי אלא שנכנס בו רוח שטות ונדמה לו שבעביר'

מ"מ, הגהות והערות קצרות – עם פענוחים
סור מרע ועשה טוב: לשון² הכתוב – תילים לד' טו'.
באמרו ללבו: עייג"כ לקמן מפכ"ד ואילך.³
להיות רשע אפי' שעה אחת: ע"ד לשון המשנה עדיות פ"ה מ"ו ("מוטב כו' ולא ליעשות שעה אחת רשע לפני המקום").
כדכתיב: ישעי' נט' ב'. ושם: "עונותיכם היו מבדילים וגו'". וכן הוא באגה"ת פ"ה. וכאן השמיט תיבת "היו"⁴.
שנקראו: תילים ה' יב'.
ואפי' קל שבקלים וכו': עיין לקמן פי"ח יט'.⁵

לקוטי פירושים
הבחירה והיכולת והרשות: מפרט לשון הרמב"ם (בהל' תשובה פ"ה כמה פעמים) "רשות", ובפרט וכיון שמדגיש כאן הבפועל ממש – שלזה צ"ל נתינת רשות: "להטות עצמו"¹⁵ – בחירה, ברצון; אח"כ – כח באבריו יכולת; אח"כ – שלא יעכבוהו¹⁶ (כי אם: הבא לטמא פותחין לו, לטהר כו'¹⁷) – הרשות כפשוטה.

(תניא בצירוף מ"מ וכו' ע' שטט)

לחשוב כו' נגד תאות לבו כו' להתגבר ולהסיה דעתו ממנה לגמרי: בתחילה כותב "לחשוב כו' נגד תאות לבו כו'", היינו, "שהלב חומד ומתאוה כו'", ונופלת לו מחשבה כו', אלא שאינו מקבלה, ואח"כ מוסיף "להסיה דעתו ממנה (ויתירה מזו) לגמרי"¹⁸. ועפ"ז יומתק שבכתבו "להסיה דעתו כו'" מוסיף "להתגבר", משא"כ בכתבו "לחשוב כו' נגד תאות לבו כו'" אינו אומר "להתגבר". ועצ"ע.

(מסה"מ מזקט ח"ב ע' שיב הערה 15)

15 לשון הרמב"ם שם רפ"ה: "רשות לכל אדם נתונה אם רצה להטות עצמו לדרך טובה וכו'". 16 לשון הרמב"ם שם: "אין מי שיעכב בעדו מלעשות הטוב או כו'". 17 יומא ספ"ג. 18 ראה גם "לקוטי פירושים" לעיל ע' צ'.

שבקלים ופושעי ישראל מוסרים נפשם על קדושת ה' על הרוב וסובלים עינייים קשים שלא לכפור בה' אחד . . . בלי שום דעת והתבוננות רק כאלו הוא דבר שאי אפשר כלל לכפור בה' אחד . . . משום שה' אחד מאיר ומחיל כל הנפש ע"י התלבשותו בבחי' חכמה וכו'". ובפי"ט: "הרשעים ופושעי ישראל . . . כשבאים לידי נסיון בדבר אמונה שהיא למעלה מהדעת ונגעה עד הנפש לבחי' חכמה שבה, אזי היא ניעורה משנתה ופועלת פעולתה . . . לעמוד בניסיון . . . ולבחור לו ה' לחקלו ולגורלו למסור לו נפשו על קדושת שמו וכו'".

בתכלית שנהא (כצד"ג.
לעיל פ"י). או אפי' וכו'
(כצדשא"ג. שם). מעין
עוה"ב (ע"ל ספ"מ
וח"ק). אמרז"ל (ברכות
יז. ועייג"כ ב"ב יז).
וכדכתיב (במדבר יח' ז').
וכדכתיב ע"מ (ע'
פסחים עג. לקמן פמ"ג
הערה לת"ח ח"ק
ובאגה"ק ד"ה זורע
צדקה ש"א וד"ה מה
יפית וע"ל ספ"מ ובשו"ע

זו עודנו ביהדותו ואין נשמתו מובדלת מאלהי ישראל
וגם שוכח אהבתו לה' המסותרת בלבו אבל אני אינני
רוצה להיות שומה כמוהו לכפור האמת. משא"כ
בדבר המסור ללב דהיינו שיהא הרע מאוס ממש בלב
ושנאוי בתכלית שנהא או אפי' שלא בתכלית שנהא
הנה זה אי אפשר שיהיה באמת לאמיתו אלא ע"י גודל
ותוקף האהבה לה' בבחי' אהבה בתענוגים להתענג
על ה' מעין עוה"ב. ועל זה אמרו רז"ל עולמך תראה
בחייך כו' ואין כל אדם זוכה לזה כי זהו כעין קבול שכר
וכדכתיב עבודת מתנה אתן את כהונתכם וגו' כמ"ש
במ"א. ולכן אמר איוב בראת צדיקים כו' וכדאיתא
בתיקונים שיש בנשמות ישראל כמה מיני מדרגות

הל' ת"ת פ"ד ס"ו ע"ש. - צ"צ. ע"ל פי"ג ציון). ולכן אמר (מתרץ קושיא דפ"א).
וכדאיתא בתי' (בהקדמה. ושם קחשיב גם חוזים. ואולי ע"ז רומז "כו" שאחרי

מ"מ, הגהות והערות קצרות - עם פענוחים

יפית⁹. ועיין לקמן ספ"מ ובשו"ע אדה"ז הל' ת"ת
פ"ד ס"י ע"ש. - הגהת הצ"צ¹¹. עיין לעיל פי"ג
בנוגע לציון "יומא כד" שמקומו כאן¹².
ולכן אמר: כאן מתרץ הקושיא דלעיל פ"א -
"להבין מה שאמר איוב. . . והא צדיק. . . לא
קאמר".
וכדאיתא בתיקונים: בהקדמה¹³.
ולהעיר, ששם קחשיב גם "חוזים" ("חסידיים,
גבורים, מארי תורה, חוזים, נביאים, צדיקים"),

בתכלית שנהא: כצדיק גמור, כמבואר לעיל
פ"י.
או אפי' וכו': כצדיק שאינו גמור, כמבואר שם.
מעין עוה"ב: עיין לקמן ספ"מ וחינוך קטן⁶.
אמרו רז"ל: ברכות יז, א. ועייג"כ ב"ב יז, א'⁷.
וכדכתיב: במדבר יח' ז'.
וכדכתיב עבודת מתנה: "עיין פסחים עג, א"⁸.
ועיין לקמן פמ"ג ובהערה לתיקון חצות ובחינוך
קטן ובאגה"ק ד"ה זורע צדקה שכר אמת וד"ה מה

6 בספ"מ: "אהבה בלי עבודה היא אהבה בתענוגים להתענג על ה' מעין עוה"ב וקבלת שכר". ובחינוך קטן: "אהבה
. . . שהיא שלהבת העולה מאל" (כלות הנפש בטבעה. . . שלהבת העולה מאל"י. . . ותתענג על ה' תענוג נפלא") לא שייך
לשון צווי ומצוה כלל. . . היא מתן שכרן של צדיקים לטעום מעין עוה"ב בעוה"ז¹⁰." (7) ושם (טז, סעי"ב ואילך): "שלשה
הטעמים הקב"ה בעולם הזה מעין עולם הבא, אלו הן אברהם יצחק ויעקב כו" (8) ושם (עב, סעי"ב ואילך): "עבודה בזמן
הזה מנין. . . הרי הוא אומר עבודת מתנה אתן את כהונתכם והזר הקרב יומת, עשו אכילת תרומה בגבולין כעבודת
ביהמ"ק". (9) בפמ"ג: "אהבה רבה היא אהבה בתענוגים והיא שלהבת העולה מאל"י ובאה מלמעלה בבחי' מתנה למי
שהוא שלם ביראה". בהערה לתיקון חצות (סידור (עם דא"ח) קנב, א) - ש"הוא תוספת ביאור למ"ש בלק"א פ' מג"א¹¹:
"אחר שהגיע האדם למעלת ומדרגת היראה הבאה מלמעלה. . . אזי ממילא יעלה ויבא ויגיע לבחי' מדרגת אהבה רבה
הבאה מלמעלה מאל"י וממילא בבחי' מתנה". בחינוך קטן: "אהבה. . . שהיא שלהבת העולה מאל"י. . . על"י נאמר עבודת
מתנה אתן את כהונתכם". באגה"ק ד"ה זורע צדקה שכר אמת (ס"ו (קי, ב)): "יש ב' מיני דו"ר. הראשונות הן הנולדות
מהתבונה ודעת בגדולת ה' ובדברים המביאין לידי אהבת ה' ויראתו, והאחרונות הן הבאות אחר כך מלמעלה בבחי' מתנה,
וכמ"ש במ"א פ"ג עבודת מתנה אתן את כהונתכם, שהיא מדת אהבה, וכן הוא ג"כ ביראה". באגה"ק ד"ה מה יפית (ס"ח
(קכו, סעי"א ואילך)): "אהבה בתענוגים. . . ע"ז נאמר עבודת מתנה. . . כי אין דרך להשיגה ע"י יגיעת בשר. . . אהבה רבה
זו [אהבה בתענוגים] נופלת לאדם מאל"י מלמעלה בלי שיכין ויכוון לה אך ורק אחר שנתייגע ביראת הרוממות והגיע
לתכלית מה שיוכל להשיג ממנה כו" (10) בספ"מ: "אהבה בלי עבודה היא אהבה בתענוגים להתענג על ה' מעין עוה"ב
וקבלת שכר". ובשו"ע שם: "אהבה בלי עבודה היא אהבה בתענוגים להתענג ולשמוח בה' והיא מעין עוה"ב וקבלת שכר
קיום מצות". - אלא שכאן נזכר רק תוכן הענין, ולא נתפרש הלשון "עבודת מתנה", ולכן מציינים בפ"ע. (11) נדפס
בקיפורים והערות לתניא ע' לה. (12) נדפס לעיל ע' צו (הערה ד"ה באמת לאמיתו). וראה הערה 6 שם. (13) א, סעי"ב.

(* אולי כוננת רבינו בציון זה - "עיי"ן - ששם מבואר שאהבה זו אינה שייכת לענין "עבודת" ("אהבה בלי עבודה", "לא שייך
לשון צווי ומצוה כלל"), שלכן אין זה שייך לכל אדם. ונפ"ו יומתק שלא ציין כאן לאגה"ק ד"ה מה יפית (שמציין (הצ"צ) לקמן
לענין "עבודת מתנה"), אף שגם שם נזכר הלשון "מעין עוה"ב".

(* * אולי בא ציון זה כאן - לפני הציון לשאר המקומות בתניא - בתוך ביאור למ"ש בפמ"ג שאהבה זו "באה מלמעלה בבחי'
מתנה למי שהוא שלם ביראה" - שזוהי "היראה הבאה מלמעלה", נוסף על "היראה שהאדם ממשך ע"ע ביגיעת נפש כו",
כמבואר שם בארוכה.

לקוטי אמרים

כ

ובחי'. חסידים גבורים המתגברים על יצרם מארי תורה נביאים כו' צדיקים כו' ע"ש:
זבזה יובן כפל לשון השבועה תהי צדיק ואל תהי רשע דלכאורה תמוה כי מאחר שמשביעים אותו תהי צדיק למה צריכים להשביעו עוד שלא יהיה רשע. אלא משום שאין כל אדם זוכה להיות צדיק ואין לאדם משפט הבחירה בזה כל כך להתענג על ה' באמת ושיהיה הרע מאוס ממש באמת ולכן משביעים שנית אל תהי רשע עכ"פ שבוה משפט הבחירה והרשות נתונה לכל אדם למשול ברוח תאותו שבלבו ולכבוש יצרו שלא יהיה רשע אפי' שעה אחת כל ימיו בין בבחי' סור מרע בין בבחי' ועשה טוב ואין טוב אלא תורה דהיינו תלמוד תורה שכנגד כולן. אך אעפ"כ צריך לקבוע לו עתים גם כן לשית עצות בנפשו להיות מואם ברע כגון בעצת חכמינו ז"ל אישה חמת מלאה צואה כו'. וכהאי גוונא. וכן כל מיני מטעמים ומעדנים נעשים כך חמת מלא כו'. וכן כל תענוגי עוה"ז החכם רואה הנולד מהן שסופן לרקוב ולהיות רמה ואשפה

נביאים – והי' צ"ל קודם נביאים. וצ"ע למה השמיטו אף שנו"ה כחד חשיבי). ל' השבועה (נדה ל: הובא פ"א). ואין טוב אלא תורה (ברכות ה:). ת"ת שכנגד כולן (פאה א' א'. ע"ל ספ"ה בהערה). לשית עצות בנפשו (ל' תילים יג' ג'). בעצת חכז"ל (שבת קנב. לעיין בד"ס, כי בש"ס וע"י ויל"ש "מלא", אף שחמת ל"נ – כלים יט' ח' –). חמת מלא (עי' הערה שלפ"ז). החכם רואה הנולד (ל' תמיד לב:).

לקוטי פירושים

אין לאדם משפט הבחירה בזה כל כך: הכוונה ב"כל כך" – כפי שמפרש בהמשך הפרק: "אך אעפ"כ . . . הוא יעשה את שלו לקיים את השבועה . . . תהי צדיק . . . באתערותא דלתתא . . . וכולי האי ואולי כו".

(לקוטי ביאורים בספר התניא ע' קז.
לקרי"ש ז"ע ע' 207 הערה 29)

חמת מלאה: לקמן – חמת מלא¹⁹. וראה שבת קנב, א, וברש"י שם²⁰.

(הערות ותיקונים בדא"פ)

19) "וכן כל מיני מטעמים ומעדנים נעשים כך חמת מלא כו". 20) בשבת שם: "כי הוא אמר ויהי זו אשה . . . חמת מלא כו". ובפרש"י: "אם לא על פי גורת המלך לא היתה ראוי להתאוות לה שהיא חמת מלאה כו". – וראה גם מ"מ הגהות והערות קצרות" כאן.

הגירסא בדקדוקי סופרים¹⁸, כי בש"ס ועין יעקב וילקוט שמעוני¹⁹ הגירסא היא "חמת" מלא (ולא כפי שמביא אדה"ז: "חמת מלאה"), אף ש"חמת" הוא לשון נקבה, כבכלים פי"ט מ"ח²⁰.

חמת מלא: עיין הערה שלפנ"ז²¹.

החכם רואה הנולד: לשון הש"ס – תמיד לב, א.

מ"מ, הגהות והערות קצרות – עם פענוחים

אבל אדה"ז כותב "חסידים גבורים . . . מארי תורה נביאים כו' צדיקים", ומשמיט "חוזים".

ואולי על זה רומז "כו" שאחרי "נביאים" – וא"כ, הי' צ"ל ה"כו" (שרומז על "חוזים") קודם "נביאים" ("מארי תורה כו' נביאים"), בהתאם לסדר בתקו"ז "מארי תורה חוזים נביאים"¹⁴.

ובכל אופן צ"ע למה השמיטו אדה"ז (שלא הזכירו בפירושו, ורק רמזו ב"כו"), אף שנצח והוד – שכנגדם הם חוזים (הוד) ונביאים (נצח)¹⁵ – כחד חשיבי¹⁶, ובמילא אין הכרח לפרש שניהם.

לשון השבועה: נדה ל, ב – הובא לעיל בפ"א. ואין טוב אלא תורה: ברכות ה, א.

תלמוד תורה שכנגד כולן: פאה פ"א מ"א. עיין לעיל ספ"ה בהערה¹⁷.

לשית עצות בנפשו: לשון הכתוב – תילים יג' ג' ("אשית עצות בנפשי").

בעצת חכמינו ז"ל: שבת קנב, א. – לעיין

14) בהערות ותיקונים בדא"פ כותב רבינו: "כנראה הוא ע"פ גירסת הכסא מלך בת"ז – בהקדמה א, ב: מארי תורה נביאים חוזים צדיקים". 15) כס"מ – הובא בנצח"ז שם. 16) ראה זח"ג רלו, א (ברע"מ). 17) נדפס לעיל ע' נו (ד"ה אמרו רז"ל). 18) בדקדוקי סופרים – לא נמצאו בזה שינויי גירסאות. 19) תהלים רמז תשכ. 20) "החמת שביצים שלה מקבלות עמה כו". 21) ראה גם "לקוטי פירושים" כאן.

לקוטי אמרים

ב

מ"מ הגהות והערות קצרות
קג

וה' יה"ט בעיניו (ל' ש"ב
' יב'). הרגל עכ"ד
שלטון ונעשה טבע שני
(). כולי האי ואולי
(). יערה עליו רוח
ממרום (ל' ישעי' לב'
טו'). שתתעבר בו (ענין
עבור עיין:). כדכתיב
(תילים צז' יב').

וההפך להתענג ולשמוח בה' ע"י התבוננות בגדולת א"ם
ב"ה כפי יכולתו אף שיודע בנפשו שלא יגיע למדרגה
זו באמת לאמיתו כי אם בדמיונות אעפ"כ הוא יעשה
40 את שלו לקיים את השבועה שמשביעים תהי צדיק
וה' יעשה הטוב בעיניו. ועוד שההרגל על כל דבר
שלטון ונעשה טבע שני. וכשירגיל למאם את הרע
יהיה נמאם קצת באמת וכשירגיל לשמח נפשו בה' ע"י
התבוננות בגדולת ה' הרי באתערותא דלתתא
אתערותא דלעילא וכולי האי ואולי יערה עליו רוח
ממרום ויזכה לבחי' רוח משרש איזה צדיק שתתעבר
בו לעבוד ה' בשמחה אמיתית כדכתיב שמחו צדיקים
בה' ותתקיים בו באמת השבועה שמשביעים
תהי צדיק;

מ"מ, הגהות והערות קצרות - עם פענוחים
וה' יעשה הטוב בעיניו: לשון הכתוב -
שמואל-ב' יב'.
הרגל על כל דבר שלטון ונעשה טבע
שני: ²²
כולי האי ואולי:
יערה עליו רוח ממרום: לשון הכתוב - ישעי'
לב' טו' ("יערה עלינו רוח ממרום").
שתתעבר בו: ענין עבור עיין: .
כדכתיב: תילים צז' יב'.

לקוטי פירושים
כולי האי ואולי: יש לומר הדיוק "ואולי" -
כי זה נעשה ע"י "יערה עליו רוח ממרום" (ולא ע"י
עבודתו בלבד).
(סה"ש תשי"ג ח"א ע' 295 בשוה"ג להערה 84)
ויזכה לבחי' רוח משרש איזה צדיק
שתתעבר בו: ולא שנשמתו עצמו תתהפך. - ולכן
לא קשה ממה שאמר איוב "בראת צדיקים".
(שיעורים בספר התניא ע' 169)